מעט מאורו של חנן

דף לימוד משפחתי לפרשת ויחי

מתורת חנן פורת • דמות החמ"ד תשפ"ז

"וַיְכַל יַעֲקֹב לְצַוֹּת אֶת בָּנָיו, וַיֶּאֱסֹף רַגְלָיו אֶל הַמִּטָּה, וַיִּגְוַע וַיֵּאָסֶף אֶל עַמָּיו" בראשית מ"ט, לג

מאורו של חנן:

מהחן הנקי של בית יעקב

בסיומו של ספר בראשית אנו קוראים על פטירתו של יעקב אבינו. והנה, הגמרא במסכת תענית (ה', עב') מביאה אמירה מופלאה של רבי יוחנן: "יַעֲקֹב אָבִינוּ לֹא מֵת". הגמרא מקשה מיד: וכי לחינם ספדו אותו הספדנים, חנטו אותו החונטים וקברו אותו הקוברים? ועונה רבי יוחנן : "מַקִּישׁ הוּא לְזַרְעוֹ; מַה זַּרְעוֹ בְּחַיִּים, אַף הוּא בְּחַיִּים".

חנן שואל שתי שאלות נוקבות על מאמר חז"ל זה:

א. כיצד יכולה דרשה מדרשית להכחיש לכאורה פסוקים מפורשים בתורה, המתארים את חניטתו וקבורתו של יעקב?

ב. מהו החידוש הגדול בכך ש"זרעו בחיים"? הרי אצל רוב בני האדם והעמים בהיסטוריה, הילדים והנכדים ממשיכים לחיות גם לאחר מות אבותיהם.

חנן מסביר כי רבי יוחנן אינו בא להכחיש את המציאות הפיזית, אלא למסור לנו מסר היסטורי ורוחני עמוק על חוקי הקיום המיוחדים של עם ישראל. ייחודיותו של עם ישראל (זרע יעקב) בהיסטוריה העולמית מתבטאת בשלושה ניסים בלתי נתפסים:

① **שמירת הזהות בגלות:** עם ישראל התפזר בכל קצוות תבל, אך לא התבולל. הוא שמר על זהותו הלאומית, על אמונתו ועל הערבות ההדדית שבין בניו.

② **מסירות הנפש על הרוח:** האומה עברה גזירות שמד ורדיפות נוראות, אך המשיכה לדבוק בתורתה, באמונתה ובערכיה.

③ **השיבה הביתה:** עם ישראל גלה מארצו, אך שמר לה אמונים ושב אליה לאחר אלפיים שנות גלות, בהקמת מדינה וריבונות מחודשת בארץ ישראל.

זהו ייחודו של עם ישראל: זרעו של יעקב אינו רק "שורד" מבחינה ביולוגית, אלא ממשיך את דרכו הייחודית - בלאומיותו, בתורתו ובקשר שלו לארצו.

חנן מסיים ומדגיש כי זהו המשולש הנצחי: עם ישראל, בארץ ישראל, על פי תורת ישראל. זהו המשולש שחנן חינך אליו, הוביל ופעל לאורו בכל מפעלות חייו הציבוריים והחינוכיים. כל עוד המשולש הזה חי ופועם בקרב בניו – יעקב אבינו חי וקיים.



חֲזַק חֲזַק וְנִתְחַזֵּק

לדעת שיעקב אבינו לא מת פירושו להבין שכל אחד מאיתנו הוא חוליה בשרשרת זהב נצחית, וכי מוטלת עלינו האחריות להמשיך ולהניף בגאון את דגלי העם, הארץ והתורה.

ניצוץ של זהות

טיפוח ביטוי ביוגרפי-דתי לעמדות למשולש הקיום של הלאומה

סיומו של ספר בראשית, ברעיון "מַה זַּרְעוֹ בְּחַיִּים אַף הוּא בְּחַיִּים", מייצג את תמצית קיומה של הזהות הציונית־דתית. אנו מאמינים בנצח ישראל ובתהליך הגאולה המתרחש לנגד עינינו.

חנן היה סמל מובהק לנאמנות מוחלטת למשולש הנצחי: הוא נלחם למען שלמות הארץ בהקמת גוש אמונים, עמל ללא הרף למען אחדות העם והרחבת הלב – בעמותות חסד, בשירותו הצבאי ובשירות הציבורי כחבר כנסת, ושקד על לימוד התורה ועל הפצתה לכל שכבות הציבור.

חומש בראשית מסתיים, אך חייו של יעקב אבינו ממשיכים דרכנו: בכל נטיעה בארץ, בכל דף גמרא, בכל מעשה חסד ובכל גילוי של אחריות לאומית המתרחשים במדינת ישראל.

הנס של עם ישראל

כאשר אנו חושבים על כך שסבא רבא שלנו או הדורות הקודמים חלמו במשך אלפיים שנה בגלות להגיע לארץ ישראל, והנה אנו יושבים כאן בביטחון.

איך תחושה הזאת משנה את הדרך?

כיצד אנו יכולים לשמור על הנס הזה ולהמשיך אותו?

זהות בשטח

חומש בראשית מסתיים, והמשפחה הופכת לעם המוכן לצאת לדרך ארוכה. כיצד הזהות הציונית־דתית שלנו מסייעת לנו לקחת אחריות על המשך הסיפור הגדול של עם ישראל?

מה תפקידו של הדור הבא בשמירה על צביונו של יעקב אבינו?

שיח משפחתי סביב שולחן השבת

המשכיות חיה

חז"ל אומרים שיעקב חי דרך המעשים של בניו. אילו ערכים, מנהגים או תכונות טובות קיבלנו מסבא וסבתא ומאבות האומה,

אותם אנו ממשיכים לקיים בבית שלנו?

המשולש של חנן

חנן דיבר על משולש נצחי: עם ישראל, ארץ ישראל ותורת ישראל.

איך בלם המשולש הזה פוגשת אותנו ביום־יום, וכיצד אנו יכולים לחזק את משולש הבלמות יחד?

פיני אפרתי | מנהל חינוכי "בית הציונות הדתית"